

Šabački vašar

Intervju sa Aleksandrom Jovanović vodila Suzana Lazarević, februara 2022. godine u Narodnom muzeju Šabac.

Aleksandra Jovanović ima 50 godina. Rođena je i živi u Šapcu. Po obrazovanju je diplomirana etnološkinja i antropološkinja. Zaposlena je u Narodnom muzeju u Šapcu i ima zvanje muzejske savetnice.

Suzana Lazarević (S. L.): Vi se u Narodnom muzeju Šabac bavite i nematerijalnim kulturnim nasleđem a važno nasleđe našeg grada je Šabački vašar. Pored profesionalnog angažmana, šta za Vas lično znači Šabački vašar?

A. J.: Kada ste pomenuli profesionalni angažman, treba da kažem da smo mi Šabački vašar uključili u stalnu postavku Narodnog muzeja Šabac kao izraz živećeg nasleđa.

Za mene lično, Šabački vašar je na prvom mestu sećanje na detinjstvo i neko bezbrižno i lepše vreme kada se željno iščekivao vašar. Ponos što sam Šapčanka, jer Šabački vašar je neodvojivi deo nas Šapčana. Šabački vašar nisu samo ringišpili, šatre, muzika, vruće pečenje, Šabački vašar je institucija. Odlazak na Šabački vašar podrazumeva spremnost na gužvu, buku, prašinu, dim sa roštilja, guranje, cenkanje, da imate na nogama udobnu obuću i da ste spremni dugo da pešačite. Takođe, računate na to da na vašaru možete kupiti neku robu jeftinije nego u radnjama, neki proizvod zanatlija koji dolaze iz drugih krajeva Srbije: licideri, zlatiborsko pletivo, neki antikvitet, ili predmete od drveta, npr. varjače ili daske za sečenje a koji su kvalitetniji od sličnih proizvoda u radnjama.

S. L.: Koji je značaj i specifičnost Šabačkog vašara?

A. J.: Šabački vašar je među najstarijim lokalnim manifestacijama koja se održala vekovima. Prvi pomeni vašara u okolini Šapca su iz XIV veka. U XIX veku bila su dva vašara – jedan o Đurđevdanu [6. maj] i drugi o Mitrovdanu [8. novembar]. Početkom XX veka uveden je i vašar za Malu Gospojinu [21. septembar], koji se zadržao do današnjih dana.

Šabački vašar za Malu Gospojinu ima sve elemente koje imaju i drugi vašari po Srbiji, pa i u obližnjoj Bosni. Tu se okupi se veliki broj trgovaca, zanatlija, kafedžija, vlasnika luna-parkova i veliki broj ljudi iz Šapca, okolnih sela, ali i turista iz drugih gradova Srbije i naših ljudi koji žive i rade u inostranstvu, radi trgovine i zabave. Možda bih mogla istaći veliki broj kafanskih šatri i gostovanje „zvučnih“ imena novokomponovane narodne muzike u njima. Smatram da je održavanje belosvetskog vašara humora i satire - „Čivijade“ neposredno pred vašar, i njihova uska povezanost jedna od specifičnosti šabačkog vašara. „Čivijada“ je Šabačkom vašaru dala onaj, da tako kažem, kulturni sloj koji drugim vašarima u Srbiji nedostaje. Svakako i trajanje vašara je jedna specifičnost. Na početku, u kratkom istorijatu sam rekla od kada se vašar obeležava u Šapcu. Možda je jedan od najstarijih ili među najstarijim vašarima u Srbiji. Njegovo trajanje od sedam do 10 dana je svakako još jedna specifičnost u odnosu na vašare koji su jednodnevni, ili traju dva, tri dana.

S. L.: Zašto je vašar važan za Šabac i Šapčanke i Šapčane?

A. J.: Vašar je manifestacija koju Šapčani prepoznaju i koju svi rado praktikuju i na taj način doprinose prenošenju sopstvenog kulturnog nasleđa narednim generacijama. Višedecenijskim održavanjem Šabačkog vašara održava se i poštuje kulturna tradicija, a nama Šapčanima daje za zadatak da čuvanjem već postojećih kulturnih vrednosti nastavimo sa kulturnim kontinuitetom. Svaka nova generacija ima za zadatak da čuvanjem i razumevanjem zadovoljava i potrebu za očuvanjem kulturnog diverziteta, što je osnov za uključivanje svake lokalne zajednice u savremene svetske tokove. Treba imati na umu svaka nova generacija, svesno ili ne, u Šabački vašar umetne i po neku novinu.

Mnogi Šapčani na vašar idu iz navike, da razgledaju, ponešto kupe, deca i mladi da se zabave. Pošto veliki broj Šapčana kao pre slavu obeležava Malu Gospojinu, u goste im dolaze rođaci i prijatelji sa sela i iz drugih gradova, koji ujedno iskoriste priliku da posete šabački vašar. U dane vašara Šabac poseti veliki broj ljudi iz cele Srbije (trgovaca i turista) na prvom mestu zbog vašara, ali i gradskih manifestacija koje mu prethode „Čivijada“, „Čivijaški karneval“... U gradu u tih dana vlada praznična atmosfera i „Čivijaški duh“. Šabac je tih dana prisutniji u medijima nego inače. Kroz medijsko predstavljanje grada i manifestacija koje se u te dane održavaju promovišu se kulturne i istorijske vrednosti Šapca.

S. L.: Da li je Šabački vašar povezan sa drugim praksama nematerijalne kulture u Srbiji? Ako da, na koje načine?

A. J.: Na Šabačkom vašaru zanatlije – licideri, grnčari, pinteri, bonbondžije i drugi - plasiraju svoje proizvode, a neki od njih ih izrađuju i na vašarištu dok prodaju svoju robu. U razgovoru sa njima, ističu da je najveća prodaja njihovih proizvoda upravo na vašarima, a da na šabačkom vašaru imaju najbolju zaradu. Pritom, tu dolaze i prodavci iz drugih krajeva Srbije pa stoga Šabački vašar neguje i živeće prakse povezivanje, komunikacija, ugovaranje poslova, razmena iskustava i proizvoda među zanatlijama i trgovcima.

U okiru Čivijade, koja prethodi vašaru okupljaju se kulturno – umetnička društva a „Čivijaško kolo“ je i vizuelni reperezent „Kola“ koje je upisano na UNESKO reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog nasleđa čovečanstva.

Svako, mlad ili star, iz svog razloga svake godine željno iščekuju vašar. Prošle, 2021. godine, na žalost zbog Kovida, Vašar nije održan ali se nadam da će ove godine ponovo blistati u punom sjaju. Pozivam učesnike na projektu „Živeti nematerijalnu kulturu“ iz drugih zemalja da dođu na Šabački vašar! Da idemo, da se provedemo!